DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MEDICAMENTIS OPIATIS OFFICINALIBVS

QVAM

PRÆSIDE

D. IOANNE HENRICO SCHVLZE

MEDICINÆ ELOQVENTIÆ ANTIQVITATVM ET PHILOSOPHIÆ PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

ACADEMIÆ CÆSAREÆ NATVRÆ CVRIOSORVM ET REGIÆ SOCIETATIS SCIENTIARVM BEROLINENSIS SODALE

PRO GRADV DOCTORIS

a. d. MAII. M DCC XXXV.

PVBLICE DEFENDET

IOANN CASPAR ISAAC

GÖRLICENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Typis JO. CHRIST. HILLIGERI, Acad.Typogr.

VIRO

ILLUSTRI, GENEROSISSIMO, MAXIMEQUE STRENUO DOMINO

DOMINO

GEORGIO ERNESTO A GERSDORF

DYNASTÆ IN REICHENBACH, OBERDORFF, OELISCH ET GROS-KRANSCHE &c.

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI

REGIS POLON. ET ELECT. SAXON. CAMERARIO ET CONSILIARIO NEC NON CURIÆ PROVINCIALIS DUCATUS GORLICENSIS PRÆSIDI ATQUE DIOECETÆ EMINENTISSIMO &c.

NEC NON

VIRO ILLUSTRI AC GENEROSISSIMO DOMINO

DOMINO

HANS CHRISTOPH GOTTLOB A WARNSDORF

HÆREDITARIO DOMINO IN TAUCHRITZ &c.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO REGI ET ELECTORI SAXONIÆ à CONSILIIS

VT ET

VIRO

ILLVSTRI AC GENEROSISSIMO DOMINO

DOMINO

HANS GOTTLOB A GABLENZ

HÆREDITARIO DOMINO IN Heydersdorff 2c.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO REGI ET ELECTORI SAXONIAE a CONSILIIS

IN LVSATIÆ SVPERIORIS CIRCVLO GORLICENSI PROCERIBVS PROVINCIALIBVS SPLENDIDISSIMIS DOMINIS SVIS MAECENATIBVS, PATRONIS GRATIOSISSIMIS MAXIMEQVE COLENDIS,

HOC QVICQVID EST SPECIMINIS INAVGVRALIS,

IN DEBITAE REVERENTIAE SYMBOLVM

PIA MANV
DEVOTO ANIMO
SACRVM ESSE IVBET

JOHANNES CASPARVS ISAAC.

Q. B. F. Q. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICICA

DE

MEDICAMENTIS OPIATIS OFFICINALIBVS.

PROOEMIVM.

Edicamenta deorum manus esse ab Herophilo dictum commemoratur. Id intelligendum esse de bonis medicamentis, iisdemque recte & perite adhibitis, nemo dubitauerit. Certissimum est, nihil, quod magnas vires habet, inueniri posse, quod non vehementer nocere idem queat in manu imperiti & temerarii medici, aut talis hominis, qui quam non didicit artem in suo vel aliorum corpore exercere audet. Multa sunt a veteribus &recentioribus inuenta,quæ præclare iuuant, quando cum omnibus conditionibus, quas rectus vsus requirit, exhibentur: quorum non pauca videmus hodie iacere, contemni & vitupe-

rari ab illis, qui forte numquam cogitarunt de recto adhibendi modo addiſcendo, vt, ſi omnino experiri ipſi talia nolint, iudicium tamen ferre de iisdem valeant, vtrum illi, qui adhibent, recte dextreque, an ſiniſtre & præpoſtere, in vſu illorum verſentur. Equidem exiſtimo multa in officinis exſtare complurium ſæculorum experientia dudum comprobata medicamenta, quæ manſura etiam eſſe diu poſt noſtram ætatem, & eclipſin forte quidem paſſura ſubinde, ſed priſtinum iubar recuperatura ſemper auguror. Non is ſum, qui vel omnia veterum inuenta approbem & laudem, vel recentiorum diligentiam præ veteribus contemnam. Scio eſſe inter illa complura, quæ emendari poſſint: & ab his propoſita & inuenta eſſe, quæ omnis grata poſteritas mirabitur & cum debita grati animi ſignificatione commendabit. Omni itaque modo demerendi & colendi ſunt, qui ad genus humanum a morbis & doloribus liberandum contulerunt, quicquid ipſis innotuit, nullaque inuidia ſe impediri paſſi ſunt a beneficio tam bene recteque collocando. Enimuero & illi aliqua habenda fuerit gratia, qui iam in humani generis commune bonum collata recenſere & vel præſtantiam vel defectus eorum perpendere, rectum

rectum vero & securum vsum pro viribus osten-dere allaborauerit. Elegimus itaque nunc medi-camenta opiata, quæ in officinis nostris publica auctoritate prostant, & in *Dispensatorio Regio & Electorali Porusso-Brandenburgico* describuntur. Cu-ram atque studium ea mereri, nemo vel dubita-uerit vel negauerit, qui, quanta circumspectione opiata offerenda sint, ex communibus medicinæ præceptis addidicerit. Nostrum hic non putaui-mus nos immiscere litibus opio passim intentatis, quod tanto minus requiri hic existimauimus, quo certius scimus non opium absolute damnatum esse, aut opiata repudiata fuisse, sed temerarium & imprudentem vsum, quem & ipsimet toto animo abhorremus, dissuademus, damnamus. Id vero dabi-mus operam, vt medicamenti cuiusuis quasi oeco-nomiam, quidque in illo vel pulcrum, admirabile & commodum sit, vel minus congruum & laudabile videatur; quodnam altero tutius aut periculosius sit, & quomodo errores & nocendi pericula eui-tari debeant, quis demum vsus nobis cognitus sit, candide & sincere, vt oportet in re ad totius hu-mani generis commoda pertinente, proponamus. DEVM φιλάνθρωπον veneramur, velit nos in omnem & solam dirigere veritatem.

§. I.

§. I.

AD rem festinantes in verbis non morabimur explicandis. Opiatum medicamentum dicimus, cuius compositionem opium, omnibus medicis notissimum, ingreditur. Excludimus itaque illam notionem pharmaceuticam, qua opiatæ vocantur certæ compositiones, quæ consistentiam eam habent, quæ ad theriacæ vel mithridatii modulum accedit, quibus tamen electuariorum nomen tribuere non placuit, quia non nacta sunt illam conseruarum quantitatem, quæ ex magistrorum formulas præscribendi legibus requiritur. Quando officinalium dissertam mentionem adiicimus, facimus id studio lectorem beneuolum admonendi, ne arcana Eleusinia hic quærat, aut magistrales præscriptiones, aut denique quicquid priuato nonnullorum studio & ausu hic vel illic forte in vsum vocatum fuit: de quibus omnibus, vtpote non publice notis, non iniicietur vlla mentio,

§. II.

In ipso limine admonemus etiam, nos multa de opio heic omisisse, quæ in celeberrimi & excellentissimi viri D.D. CASP. NEVMANNI, Consiliarii & Profess. Regii, *prælectionibus de opio* leguntur, quas cum cura & studio legendas vtique commendamus, quo facto tanto maiorem profectum in hac doctrinæ parte licebit consequi. Quumque ibi de compositis officinalibus nihil ex instituto actum sit: officinalia autem opiata, præter paucissima, de quibus nos tacebimus, composita sint, in quæ crudum opium recipiendum est, aut quæ recipiunt composi-

poſitiones, quas crudum opium ingreſſum fuit: apparet in quo differat noſtra opera, ab opere viri laudati laudatiſſimo.

§. III.

Quo vero felicius progrediamur, aſſumemus, tamquam ſcholæ medicæ confeſſum & indubium dogma, opium eſſe medicamentum valde celeris & magnæ virtutis, quam motus imminuendo & ſenſus obtundendo exſerit, vſque adeo, vt ſi homo adultus, non adſuetus, genuini opii vel vnicum granum aſſumat, in ſomnum feratur: ſi maiori copia hauriatur, lethargum accerſat, & aliquibus lethiferum fiat. Vnde factum eſt, vt in catalogum venenorum ſollemniter relatum fuerit, ob triſtes effectus, qui conſequuti ſunt, ſi a temerariis aut malitioſis hominibus datum fuit ſine illis cautelis, quas rectus vſus requirit. Hæc res effecit vt omni tempore fuerint, qui requirerent naturam huius ſucci, & a quo pendeat tam præſens effectus: vt illo cognito inuenirent, quid vel addendum ipſi vel demendum ſit, quo mitius ſecuriusque reddatur remedium.

§. IV.

Solebant autem, vt omnibus, qui veteres tractauerunt, cognitum eſt, ex qualitatibus manifeſtis philoſophari, & vel humidum vel ſiccum, frigidum vel calidum exceſſiuum accuſare. Opium itaque plerique declarabant in quarto gradu, id eſt ad exceſſum vſque, frigidum: quamquam aliqui caliditatem in ipſo animaduertiſſe volebant, ceterisque acre bellum propterea inferebant. Sed nos immiſcere iſti concertationi, ſi forte vtriusque partis patroni alicubi ſuperſunt, minime volumus, qui huius rei non alio

fine meminimus, nisi vt examinare & diiudicare possimus, quas rationes quisque auctor veterum medicinarum habuerit, cur hæc vel illa opio corrigendo admiscuerit. Nam qui frigidam naturam causabantur, calida adiiciebant: qui calidam, debebant vtique illis potissimum fidere, quæ frigida esse rebantur. Enimuero veterum pleiique a frigidis stabant partibus: recentiores demum aliqui, ne illorum accessio viderentur, calorem accusabant.

§. V.

Exposcit nunc res ipsa, ut paucis dicamus, quid frigidum iudicauerint veteres, quid calidum, quasque vtriusque notas proposuerint. Quicquid igitur calorem, vel in vniuerso corpore, vel in eius particula, excitat, ruboremque aut inflammationem inducit, quicquid motum intendit, excretionem vllam proritat, vel gustum aut olfactum sensibilem in modum afficit, aut sensationem doloremue excitat, id annumeratur calidis. Si quid vero contrarias his operationes edit, calorem moderatur, excretiones minuit vel supprimit, ruborem aufert, inflammationes coercet, sensum nullo modo ferit, aut stuporem illis inducit, frigidis accensetur. Ex quo apparet, quod propter sequentia adducendum fuit, veteres purgantia, vomitoria, diaphoretica, alexipharmaca habuisse omnia calida, eodemque aromata retulisse omnia, cum sapidis, præsertim dulcibus & acriusculis, tantoque magis acribus, itemque odoratis; atque ab his, si frigidis adiiciantur, correctionem excessiuarum qualitatum exspectauisse.

§. VI.

Quamquam vero nostro æuo quatuor illas qualitates,

tes, cum elementis Empedocleis & Ariſtotelicis, ſubtilius tornatas & multis modis modulisque transfuſas & transformatas, incedere videmus; inter tot tamen medici dogmatis metamorphoſes ſtat antiquitas firma, multaque confeſſæ rei, vt cum PLINIO loquamur, documenta ſeruat. Scilicet accepimus, quæ in officinis fulgent, & practicis, non abreptis nouarum rerum cæca admiratione, placent, aut pro exemplo ſeruiunt vel certe ſeruierunt, maiori ingenio feliciter excogitatæ compoſitiones, quibus laudem ſuam nemo æquus arbiter auferre cupit, ſi rei ſummam ſpectet, & non in minutiis inique tricetur. Supereſt itaque vt per has, ordine temporum, quantum coniecturæ locus eſt, eundo, artem perſpicere, & vſum oſtendere aggrediamur conatu, vtinam reſponſuro euentu.

§. VII.

Inter compoſitiones officinales, quæ opium recipiunt, antiquiſſimam exiſtimo illam, quæ a PHILONE TARSENSE nomem *philonium*, φιλώνιον, accepit. Teſtem pro me adduco GALENVN *de comp. pharmac. ſec. loc. lib. IX. cap. 4.* vbi *hæc ferme*, inquit, *prima antidotorum dolores ſedantium celebris facta eſt. Iuxta hanc autem aliis partim ad ipſam appoſitis, partim detractis, aut ponderibus mutatis, poſteri magnum antidotorum dolores ſedantium numerum fecerunt, quas etiam colicas vocant, denominatione ab affectione, quæ maximos dolores habet, deducta.* Deſcriptio auctoris differt ab ea, quæ in noſtrarum officinarum normis legitur, pridemque interpolationem eam Romæ cœpiſſe facile liceret oſtendere, ſi id eſſet neceſſarium. Neque vllo nomine reprehendo factam adiectionem, ſed potius

laude eam esse dignam existimo. Sed videamus illius omnem oeconomiam.

§. VIII.

Tota compositio, vt præscripta est, conficit drachmas LXXXVI. Ex his sunt LXIV. drachmæ mellis: ceteram quantitatem conficiunt pulueres immiscendi. Basin hic facit opium, cuius dr. II. cum dimidia ponuntur, ipsi conspirat semen hyoscyami albi, cuius dr. V. accedunt. Atque ab his, nisi narcoticus & somnum inducens, effectus alius sperari vix potest. Iam si ponamus in opio dando vltra granum vnum non licere sine periculo progredi, & seminis hyoscyami albi dosin securam vltra scrupulum vnum non debere extendi: cognoscimus in vniuersum esse CLXV. doses, quæ adulto possint sine periculo offerri. Ita si ponamus calculum, inueniemus drachmam dimidiam esse dosin iustam, quam sine idonea ratione excedere non licebit, infra eam autem subsistere sæpe erit consultissimum. Sed age inspiciamus, quid accesserit vt corrigatur opium ac hyoscyamus, vt minus quam si sola essent, extimescenda sint.

§. IX.

Adiectum videmus primo quidem euphorbium, substantiam gummeo resinosam acerrimam, cujus vis irritans in virtute ptarmica fere incompescibili manifeste elucet, prorsus vt in hoc sit elleboro albo superior: virtus autem purgans est tam conspicua, vt practici aliqui non audeant adhibere, quidam in hydropicis grana V. permittant. Ponitur autem euphorbii drachma vnica, quæ doses satis magnas, ad purgandum quippe hydropicum sufficientes, duodecim continent, & in impediendа opii virtute narcotica non parum valent. Iam si, quod

quod ab experientia edocti nunc adſumimus, dimidium iuſtæ doſeos alicuius purgantis, vni grano opii adiectum, efficit vt nec opium narcoſin exſerat, nec purgans aliquid moueat; intelligitur iam XXIV. opii granis ſuum adjectum eſſe antagoniſtam, a quo coerceantur ne nimium poſſint agere. Et quum hydropicis maiores purgantium doſes offerantur; non nimium vtique poſtulamus, ſi contendimus vnam illam euphorbii drachmam XXX. opii granis, id eſt quintæ parti totius quantitatis, in ordinem redigendæ & compeſcendæ ſufficere.

§. X.

Accedit deinde piper album, cujus dupla, ad opium, adeſt quantitas. Piper ſale acri fixo multo ſcatere, quem in humores demittere valet, docet decoctio, quæ acerrima euadit. Ob hanc acrimoniam calidum a veteribus iudicabatur: neque id omnino negatum ibimus: quum deſtillationi ſubiectum largiatur oleum æthereum. Sed multa tamen ſunt minus, quam piper, acria, quæ tamen maiorem calorem concitant. In affectibus ventriculi & inteſtinorum frigidis tria plerumque grana credimus ſufficere: idque videntur veteres ſequuti, qui in pluribus compoſitionibus, quæ iam apud nos exſulant, duo grana piperis vni grano opii, tamquam antagoniſtam, oppoſuerunt: ſcilicet non omnino oppreſſuri eius natiuam virtutem, ſed continuo vellicans pigrum ſocium adiecturi, ne nimium ſtertat & obdormiat. Iam autem, conſiderato quid euphorbium valeat, & additis viribus piperis, fere æquas motum compeſcendi & eundem reſuſcitandi vires agnoſcemus in hac compoſitione. Accedunt acria aromatica, vt pyrethrum, nardus Indica & Zedoaria, ſed tam exigua quantitate vt eorum cuiuis

vix amplius vno opii grano domandum permittere auderem. Paulo plus myrrhæ tribuendum videtur, cuius integra drachma ponitur. Cassiæ ligneæ, cinnamomo, dauco, fœniculo & petroselino Macedonico, carminatiuis & oleo æthereo præditis, parum tribuere hic licebit, quoniam nimis exigua est quantitas singulorum: videnturque adiecta, vt medicamentum ad intestina seorsim specificent, eodemque deducant: quod & GALENVS aperte asserit.

§. XI.

Excipiuntur, vt dictum est, omnia mellis triplo Mixta confermentant, quo facto opii vis narcotica exaltatur. Id probe cognouerunt antiqui, qui de omnibus huius generis antidotis nos admonent, ne demus alicui, nisi sex, ad minimum, mensium ætatem adeptas. Seorsim destinabant veteres hanc PHILONIS antidotum passioni colicæ a causa frigida, tum vero etiam doloribus a calculo, spleneticis, orthophoeis, pleuriticis, sanguinem eiectantibus, tussientibus, singultientibus, vt apud GALENVM *l. c.* videre licet. Sed de conditionibus, quibus ad hæc talia venire liceat, & de cautelis adhibendis, hic non est ample disserendi locus. BRICIVS BAVDERONVS in *pharmacop. p. 105.* ita iudicat: *Hoc Philonium similes obtinet vires illis, quas laudanum spagiricorum ab eis celebratum, vt eo carere possis.* Irascor viro ob hoc iudicium. Quid enim est in laudano opiato, quod vllum ingenium prodat? quid est, quod opii narcoticam vim corrigat, vt reddatur blande & innoxie sedatiuum? Pretiosiora adiecta video, sed superuacua, & ad summam rei nihil omnino valentia. Est talis comparatio, ac si quis Vlyssen cum Thersite contendere velit.

§. XII.

§. XII.

Paucis ſubiungemus ex Philonio Romano ortum, quod dicitur, *Perſicum*. Baſis eſt huic eadem, quæ & illi: corrigitur piperis pari modo, ſed euphorbii minor, & tantum dimidia eſt quantitas. Sed croci maius eſt pondus, ſcilicet ad opium quantitas media. Accedit caſtorii modicum, cum aliquibus adſtringentibus. Per MESVEN illud nobis transmiſſum eſt, qui cum ſucco plantaginis dandum præcipit hæmoptyſi laborantibus. Luxatam hic compagem quererer, ob euphorbium minutum, niſi crocus damnum reſarciret. Magis autem miror illos, quibus demto plane euphorbio imbelle medicamentum optare viſum fuit, cum quibus nunquam ego quidem fecero.

§. XIII.

Tranſeo ad *theriacam Andromachi*, cuius oeconomiam & ſtructuram paucis reddemus perſpicuam. Viginti libræ medicæ huius theriacæ, ad præſcriptum Regii & electoralis diſpenſatorii paratæ, continent opii tres vncias, quæ conficiunt grana CIↃ CCCC XXXX. Addita autem ſunt opio, quæ τὸ ϛάσιμον, (HIPPOCRAT. *de diæt.* II. §. IV) id eſt pigram eius & motus ſigentem indolem, excitando corrigant, haud parca manu, ſed ſatis proportionata quantitate, non pauca, quæ ordine videbimus. Primum eſt pulpa ſcillæ, cuius vnciæ ſex ponuntur, vt iam quoduis opii granum a ſcillæ duobus granis corrigatur. Accedit piperis longi par opio quantitas; piperis autem albi & nigri drachmæ duodecim ſuccenturiantur, quæ eſt medium illius ponderis, quo opium fuit aſſumtum. Conſequitur ad quoduis opii granum piperis eſſe granum vnum & dimidium.

Piper

Piper quid faciat, vidimus antea: cur longum hic maiori quantitate ponatur, edocet DIOSCORIDES II. *cap.* 189. *Est porro*, inquit, *longum intensa mordacitate praeditum & subamarum, quoniam immaturum, antidotis & theriacis medicaminibus accommodatum.* Aliquanto clarius eloquitur HERMANNVS *cynosur. piper hoc rotundo quidem ingratius, sed virtute potentius, & proinde ad excitandos soporosos, emendandas ventriculi cruditates, vsus elegantioris est, quam piper rotundum.*

§. XIV.

De scilla, vt exponamus cur hic ponatur, superest. Hanc ob nimiam acrimoniam veteres vix audebant intus exhibere in substantia, sed aceto fere tantum infusam, aut vino vel aquæ mulsæ. Vomitum paucula grana concitant, humoresque tenaces valde incidunt & attenuant. HELMONTIO iuniori in arcanis fuit puluis cum radice vincetoxici subactus, quem protraxit & publicis vsibus exposuit Ill. STAHLIVS in dispensatorio Brandenburgico nouissime edito, vbi sub titulo *puluis scillæ compositus* legitur. Sat igitur generosus antagonista opio iunctus est, dum duobus scillæ granis, atque piperum grano vno ac dimidio stipatum ac custoditum in corpus hominis mittitur, minimeque verendum est ne narcosin magnam ipsi, hoc comitatu circumdatum, inferat: præsertim quum ex abundanti magna caterua alexipharmacorum, carminatiuorum & diureticorum subsequatur, quæ quam concinna & decora sit, nunc non quæritur. Voluit enim auctor & theriacam esse hanc compositionem, & simul alexipharmacam, non solum anodinam & sedatiuam: sed nos tantum de opiatis volumus nunc dispicere.

§. XV.

§. XV.

Minime itaque vereor asserere, theriacam Andromachi inter anodina medicamenta, quæ a vetustate excogitata sunt, longe esse optimam compositionem, si ea spectes, quæ pertinent ad scopum sedatiuum. Tam iusta est proportio opii & corrigentium eius, vt nihil hic possit iure desiderari, nihil demi sine detrimento, nihil addi sine vitio queat. Iustam dosin si quærimus, eam determinabit quidem præsens necessitas. Si computum rite ineas theriacæ nostræ grana LXXX. vnicum opii granum complectuntur: quare sic æstimabimus quousque progredi liceat. In tenera ætate, torminum vehementiam miserabili eiulatu, aliisque signis, prodente, proficuum sæpe cum gaudio conspexi puluerem concinnatum ex pulu. Marchion. & magnesiæ albæ a. drachm. i. theriacæ gr. x. inter se mixtis, cuius grana quinque tenerrimo data illico opem tulerunt. En quam exigua pars grani vnius. Scilicet decem grana theriacæ octauam partem vnius grani opii continent: sed quinque dicti pulueris grana sunt armata parte vicesima sexta vnius octauæ partis: quæ ducentesimam & quartam partem vnius grani æquat. Si eidem infanti eandem dosin, post aliquot dierum interuallum, præbeas, longe minus sensibilem opem percipies; quin dupla quantitas mox requiretur, vt voto satisfiat: quod & in aliis opiatis licebit simili modo conspicere.

§. XVI.

Sed prouectior ætas, & morbi vehementissimus impetus, maiorem dosin admittunt, & sæpe expostulant; tuncque potissimum cognoscitur remedii bonitas, & quod hæc compositio a crudo opio multum differat.

Maiorem dosin vocamus, quando altius adscendimus, quam ad eam quantitatem, quæ granum opii vnum comprehendit. De hoc afferam testimonia virorum doctissimorum, de sua experientia publice testantium. Primus sit celeb. OLAVS BORRICHIVS, qui *in dissert. de somn. & somnifer.* §. 32. ita scribit: *mihi nihil securius obseruatum in peste, quæ vrbi nostræ* (Hafniæ) A. CIϽ IϽC LIIII. *ferocissime incubuit, sola theriaca, sed liberalius, non improuide tamen, propinata. Plures enecti, qui drachmam hauserant, etiam subinde drachmæ geminæ nihil afferebant opis, eoque in adultis nonnumquam ad tres ascendendum fuit, non sine periculo quidem, minus tamen, quam malum ipsum, periculoso. Viuit apud nos hodieque celebris musicus, quem tum lue illa sæuiter correptum hoc modo, propitio numine, restitui.* Laudatur hoc ipsum in *Eph. Ac. N. C. Cent. VI. obs. XXX. pag.* 255. a celeberr. D. D. ERNDL, qui de sua experientia hæc promit: *Inter omnia alexipharmaca præualebant diascordium Frac. & theriaca Andr. non ad drachmam vnam vel alteram, sed ad tres, immo vnciam semis & vltra præscripta, sale volatili C. C. præterea & camphora acuata, & cum acidulis, loco vehiculi, propinata. Numquam ausus fuissem ad tam excessiuam opiatorum dosin ascendere, nisi ab illustri quodam medico applicationem talis remedii salutarem obseruassem. Decumbebat aliquis pestilentiali febre carbunculis & bubonibus stipata, per quinque dies integros nihil dormierat, vehementissime autem, præ dolore inflammatorio, delirabat. Huic diascordii drachmas sex, theriacæ dr. III. cum salis vol. C. C. dr. semis & camphoræ scrup. sem. addito aceto bezoard. & aqua conueniente, pro tribus dosibus intra sex horas assumendis propinabantur, successu tam exoptato, vt vltima dosi vix absoluta in somnum solueretur ad 7. horas, & vltra durantem, emergente simul sudore, & cessante delirio.*

§. XVII.

§. XVII.

Apparet ex hoc teſtimonio, quod opiata correcta, etiam maiori doſi, adeo non noceant, ſi tempeſtiue dentur, vt potius præclare iuuent, non profutura ſi timide & trepidanter fuiſſent oblata: & quod non omnino verum ſit, quod a pluribus perhibetur, opiata excretiones prohibere, ſicque confirmandis morbi viribus fauere. In tractu Norico nihil celebrius eſt pilulis ad dyſtokiam b. D. D. MAVR. HOFFMANNI, quæ ex theriaca, additis cinnamomi & glycyrrhizæ pulueribus, conſtant. Ad harum imitationem D. PRÆSES haud ita pridem teneræ puerperæ opem tulit bolo ex iiſdem confecto, quum dolores ad partum omnes ſuperius aſcenderent, ferociterque vomeret: & quamquam medicinæ partem primo oblatam illico reuomebat, alteram tamen aſſumtam retinebat, & vix horæ dimidio transacto geminam prolem feliciter enitebatur. Certe rationi conſentaneum eſt vehementes ſpaſmos maximum eſſe cuiuſuis ſalutaris excretionis impedimentum: quos ſi quis remiſerit, maximum vtique attulit promouendæ excretioni ſubſidium & adminiculum: idque opiatis correctis & iuſto tempore exhibitis licet impetrare, & in multis quidem morbis vix vllo alio citius & ſecurius, quam theriaca; de cuius viribus plenius hoc loco diſſerere nec inſtitutum noſtrum requirit, nec tempus permittit, quod iam diu ad alia recenſenda nos vocat.

§. XVIII.

Theriaca hæc ANDROMACHI antidotus ſuum reformatorem & interpolatorem in Galliis nacta eſt IOSEPHVM QVERCETANVM, non contemnen-

dum virum, sed nimium forte sibi fidentem, & minus, quam decebat, vetera, quæ proba erant, æstimantem. Videtur abreptus fuisse illa opinione, quam alibi prodit, quod optimum medicamentum sit quodque concentratissimum, vt loquebantur illius temporis chymici, qui & panem & aquam ac vinum videntur contemnere, quia illorum beneficium, quod nobis præstant, non inclusum est paucis granis & guttulis, quæ quintam, quam somniabant, essentiam ita complectantur, vt sine excrementi necessitate illis frui liceat. Offendebat itaque virum, meras perfectiones somniantem, iamque paradisum sua chemia sperantem, humanoque generi destinantem, paullo diffusior medicamenti moles, non granis sed scrupulis admetienda. Rescindebat itaque mel, quod totius quantitatis omnium assumendorum triplum requiritur: ceterorum extrahendas vires sibi sumebat, vsque adeo vt & ex cineribus salia extrahenda curaret. Addebat, ne quid deesset, bono ANDROMACHO, rudioris sæculi viro, ignota, bezoar vtrumque, ambram, margaritas, lapidum pretiosorum solutiones, corallia, matrem perlarum, bezoardicum minerale, cinnabarin antimonii & natiuam, & plura huius generis, quæ mors atra refugit & exhorret.

§. XVIIII.

Non dissimilis suæ gentis, sui nimirum temporis chymicorum, hæc inter erat, & silentio philosophico, vt par erat viro humano generi inseruituro, inuoluebat menstruum illud magnum philosophicum, quo deberent a fæcibus separari & extrahi vtiles partes, vt enasceretur cælestis theriaca. Parum vtique quantum

in

in se fuit, humano generi profuit, quum inuentum suum non prodiderit absque inuidia. Sed videamus quid æquitas iubeat statuere de emendatione, quam quæsiuisse eum aperte intelligimus. Opium, quod basis est, retinuit, eadem quantitate, qua Andromachus posuerat. Hoc spiritu vini male extrahitur & valde imperfecte: Et quando deinceps aqueo menstruo tractatur, incommode additur spiritus vitrioli. Nolumus omnia accuratissime consectari. Hoc nemo negauerit, opium hac ratione integras vires non conseruare, neque tamen vllo pacto corrigi.

§. XX.

Sed corrigentia cetera manent. Manent, sed non omnia, & integris viribus. Pulpam scillæ tertia parte minuit. Piper longum reliquit: album & nigrum omnino omisit. Nec longum, vt decebat, quale natura dedit, passus est, sed ad superciliosæ sapientiæ nutum bis vel ter recoxit, id est toties corrupit. Bonum est, quod scillam religiosius tractauit, hocque vno meretur minus vituperari. Nolumus percurrere ceterorum, quæ addidit aut abstulit, rationes, ne nimis excrescat dissertatio. Hoc dicimus imparem fuisse QVERCETANVM emendandæ theriacæ Andromachi, dedisseque hunc virum pyxidem officinis splendido titulo ornatam, sed in qua nubem pro Iunone amplectuntur incauti amatores, quippe nihil minus quam correctam theriacam complexa & includente: quum vere non sit in theriaca Andromachi, quod correctionem exposcat vel admittat, nisi quis κυμινοπρίστης velit sugillare minutissima, & extra considerationem compositionis opiatæ posita. Sed & hoc intuitu Querceta-

nus nihil emendauit, quippe ipsius præparatum ad theriacum & alexipharmacum scopum longe minus facit, quam Andromachi antidotus, quæ cælum non affectat, sed humi repere cum mortalibus & inter mortales, quorum vsibus destinata est, satis habuit.

§. XXI.

Theriacæ Andromachi ætate proxima est illa antidotus, quæ vocatur *Mithridatium* DAMOCRATIS. Rex ille Ponti MITHRIDATES, a quo nomen traxit, ad ætatem paulo superiorem referendus est, sed quæ sit medicamenti confectio ab hoc profecta, ignoratur: quare vtendum est illa, quam non contemnendus vir concinnatam suo iudicio, ad posteritatem transmisit. Eius libræ medicæ XII. continent opii drachmas V. adeoque tres libræ vnicam drachmam & grana xxxxv. libra vna, triginta tantum quinque grana complectuntur. Sunt vero cuiuis opii drachmæ piperis tres, & Zingiberis duæ drachmæ oppositæ: quibus accedunt Zedoariæ vncia vna, cubebarum fere tantundem, myrrhæ drachmæ vndecim, spicænardi tantundem, croci decem drachmæ, & castorei, quod singulare opii corrigens perhibetur esse, integra vncia. Nolo ceterorum carminatiuorum & alexipharmacorum recensere agmen. Satis multa, quæ pigritiem opii, excitato motu, submoveant, stertoremque interpellent, adesse apparet, vt & hæc compositio adscribenda sit melioribus & maiori iudicio excogitatis. Danda illa vel duplo largioribus esse licet, quin omnino fere triplo, quam in theriaca, sic vt duæ drachmæ non sint magna dosis, quum in tribus drachmis non amplius vno grano opii habeamus, per tot excitantia correcti. Sed & hic tenenda est cau-

tio

tio illa, quæ in omnibus mellitis compoſitionibus, vt abſolutæ fermentationis iuſtum tempus exſpectetur: quare ſemper præſtat hic paullo vetuſtius medicamentum accepiſſe, quam vno anno inferius.

§. XXII.

Theriacam & mithridatium æquis partibus coniungit *theriaca de citro*, non vtique mala compoſitio. Scilicet ſingulorum duabus drachmis adduntur corticum citri conditorum vnciæ duæ, cum aliquantulo ſmaragdi præparati, terræ ſigillatæ & ſpecierum de gemmis frigidarum. Huius offerri poteſt vncia dimidia, vbicunque vel tormina alui a cauſa frigida compeſci debent, vel nauſeans ac vomituriens ventriculus ſedandus eſt, vel grauibus temporibus ac locis aeris frigidi & humidi iniurias auertere cupimus, & tranſpirationem inſenſibilem promouere, aut fluxus alui moderari.

§. XXIII.

Progredimur ad medicamenta durioris conſiſtentiæ, quæ opium recipiunt, a vetuſtate ad nos transmiſſa. Hæc inter primo ad ſe vocant *pilulæ de cynogloſſa*, quarum antiquitas nobis patebit, legentibus ALEXANDRI TRALLIANI *libr. V. cap. de tuſſi, p. m. 79.* Nam quæcunque ad baſin pertinent, ibi inueniuntur. Ex deſcriptione, quæ in diſpenſatorio noſtro legitur, drachmæ xxxII. complectuntur opii drachmas quatuor: adeoque in vncia habemus drachmam opii vnam; vnde conſequitur octo grana harum pilularum vnum opii granum complecti. Nulla re hic corrigitur opium, niſi myrrha, cuius ſeſquigranum ad vnum quodque granum opii additur: niſi a caryophyllis & cinnamomo tribuere aliquid velis, quorum cuiuſuis ad quoduis opii gra-

granum accedit grani vnius dimidium. Ex ceteris opio conspirat semen hyoscyami. Radicem cynoglossæ etiam accensent aliqui soporiferis: sed iustas rationes habeo cur accedam THO FVLLERO in *pharmacop. extemp.* de syrupo e cynoglosso ita scribenti: *Populus medicorum vno ore vim soporiferam attribuit cynoglosso: ipse vero hunc syrupum licet millies in vsum duxi, nullam tamen eiusmodi eius virtutem adhuc obseruare potui.* Satis de reliquo bonæ sunt hæ pilulæ, si quis in catarrhalibus molestiis & alui torminosis fluxibus exhibeat pauca grana. Hodie fere pulueribus temperantibus nitrosis vnicum pro dosi granum additur, quod per interualla exhibitum conspicuis viribus sedatiuis minime caret, vt & quotidianum sit in praxi illorum, qui alias opiata reprobant.

§. XXIV.

Subiungimus his *pilulas de styrace*, quæ per Arabes ad nos transmissæ sunt. Olim, vt FRANC. ALEXANDER *in Apolline p. m. 165. b.* docet, parandis his imponebant omnia, quæ ad pilulas præcedentes requirebantur, addebantque styracem & succum glycyrrhizæ. Sed nostris officinis alio modo componendæ præscribuntur: quem in dispensatorio relegere iuuabit. Secundum hunc in vncia vna habemus paulo minus drachma vna opii, cui nihil, quo corrigatur, accedit, præter myrrham & extractum croci, quorum singulorum par opio quantitas ponitur. Parum vtique, tam in his, quam præcedentibus, emendatur opii fixitas: Vnde per se non satis consulto dantur, nisi proportionata additio fiat pilularum quarundam euacuantium, vt cochiarum aut de succino Cratonis, vel aliarum scopo idonearum, quo ipso vtilissima medicina enascitur

in

in omni catarrhali & rheumatico morbo, ſi periti & circumſpecti medici manu tempeſtiue offeratur.

§. XXV.

Ab iiſdem Arabibus ad nos deriuatum eſt trochiſcorum duplex genus, alterum *de halicacabo*, alterum *de Carabe, ſeu ſuccino*, vtrumque opiatum. Videas ex his Arabes minus, quam Græcos, fuiſſe vel circumſpectos in opio ordinando, vel modorum illud corrigendi gnaro,s quum vere parum ingenii ac ſollertiæ ad eas contulerint. Prior medicina, vt apud nos paranda eſt, in LXXXX. drachmis duas habet opii: vnde prona eſt computatio, quod in vna & dimidia drachma granum vnum opii inſit. Prorſus nihil eſt a quo excitandi vires exſpectes: omnia adiecta ſunt lubricantia, incraſſantia, refrigerantia, travmatica & balſamica. Et ſi quid diureticum adeſt, magis videtur deſtinatum ſpecificandis reliquis ad vrinæ vias, quam vt opii vires nimias cohibeat. Commendabant veteres ad renum & veſicæ vitia, vrinæque dolorificam excretionem: ſed parum tutam eſſe doſin paulo maiorem exiſtimare licet: vt non ſine ratione hi trochiſci ſine opio parandi expetantur: quales, ſi modo recentes ſint, non videntur contemnendi, quum plura habeant, quæ cito corrumpi poſſint.

§. XXVI.

Trochiſcis *de Carabe* exigua vel nulla prærogatiua tribui poteſt. Drachmis XXXII. quatuor ſcrupuli inſunt opii crudi: adeoque vncia vna habet eius ſcrupulum, & XXIV. granis vnum opii prorſus crudi, niſi quantum croci par quantitas emollire poſſit, ineſt. Cetera ſunt incraſſantia & adſtringentia, præter ſuccinum, quod excretiones aliquantulum ſtimulat. Hæmorrha-

giis ſiſtendis ſatis efficaciter, vtinam æque tuto, ſuccurrunt, cum ſucco plantaginis exhibiti. Sed fere in hunc finem dare placebat *looch de portulaca*, in cuius duabus fere libris vnica horum trochiſcorum drachma eſt, id eſt granum ſeſtertium: cuius quantitas ſatis magna lingi lambique poteſt, ante quam in periculum ægrotus adducatur.

§. XXVII.

Inter vetuſtas compoſitiones vnica supereſt, nempe *Collyrium album*, quod barbaro nomine *ſief* notius eſt. Tribus eius vnciis ineſt drachma opii vnica, vnde in vncia erunt XX. grana, in drachma nondum tria grana. Externis tantum vſibus deſtinata eſt medicina, in ophthalmia, lacte muliebri aut aqua quadam diluenda vt inſtillari poſſit. Apparet quam pauxillo ad hunc finem opus aut locus ſit. Sed iam antiqui reprehenderunt opium hoc caſu, teſte DIOSCORIDE *Lib. IV. Cap. LXV. Eraſiſtratus*, inquit, *Diagoram teſtatur illius vſum damnaſſe in aurium doloribus & oculorum lippitudinibus, quoniam & viſus aciem hebetaret & ſoporiferum eſſet. Addidit Andreas, protinus excoecatum iri, qui eo illinerentur, niſi adulteraretur.* Non quæremus nunc, annon nimius ſit metus; quoniam rarius hodie expetitur hæc medicina, & pro illis, qui cauti eſſe volunt, ſine opio præparatum collyrium proſtat. Progredimur potius ad medicinas opiatas, quas recentius æuum excogitauit & ad nos transmiſit.

§. XXVIII.

Initium facimus ab *electuario de ouo Imperatoris* MAXIMILIANI. Illius dimidiam partem facit theriaca Andromachi. Adduntur alexipharmaca & antidyſenteri-

terica, cum croco & nuce vomica. Hæc vero vltima tam exiguo pondere accedit, vt ad drachmas LXXII, vnica tantum ponatur. Apparet hoc electuarium censeri debere a theriacæ viribus, &, si opium spectes, duplam, respectu illius, quantitatem præberi posse, &, ne irrita spes reddatur, debere. Corrumpunt medicamentum, qui nucem vomicam subtractam volunt; cuius potissimum intuitu iuuat ab animali rabido morsos, & in periculo hydrophobiæ versantes. Cum hoc in multis conuenit *electuarium camphoratum:* quod in pari quantitate duplum nucis vomicæ complectitur. Vtrumque remedium in pestilentia, cum aceti bona quantitate exhibitum, maxime conspicuos fructus sæpe edidit, si proportionata vehementiæ morbi dosis oblata fuit.

§. XXIX.

Electuarium Oruietanum vix inter opiata meretur referri. Inter CCXXVI. vncias sunt theriacæ Andromachi sex vnciæ, vnde computo instituto apparet quatuor drachmas sex forte grana theriacæ complecti. De reliqua œconomia medicinæ huius nunc non vacat dispicere. HELMONTII iudicium in *aurora medicinæ* legere iuuabit, editionis Germanicæ, quæ omnium optima est, *pag. 659.* *Electuarium diascordium* FRACASTORII in vnciis LVI. & sex drachmis, inclusa gerit opii XC. grana: ex quo conficitur, tres electuarii nostri drachmas cum dimidia, vnum opii granum fouere. Habet autem, pro qualicunque correctorio, piper, Zingiber, cassiam ac cinnamomum, præter adiecta alexipharmaca. Ipse auctor salutem non alia conditione promittit in morbis contagiosis, quam si cum magno

vehiculo ex ſucco citri, trifolii acetoſi & aceti, adſumatur. SYDENHAMVS commendat, ſed ea quantitate datum, quæ menſuram potius quam titulum remedii impleat. Eius, vt puto, diſcipulus, certe epitomator, PECHEY, plerumque ſex drachmas præbet, quæ doſis non nimia eſt illis caſibus, vbi maiorem vſus & necesſitas requirunt.

§. XXX.

In hoc diaſcordio diſplicebat viro magno, FRANC. de le BOE SYLVIO, exceſſiua quantitas ſacchari cum conſerua roſarum adhibiti, & mellis ſeorſim adiiciendi pro electuarii conſiſtentia: quare his omnibus abiectis concinniorem medicinam fecit, quæ vegetabilium alexipharmacorum vires, per ſpiritum vini extractas & radice imperatoriæ, cum aromatibus quibusdam, in forma pulueris adiectis, maſſam quandam pilulis idoneam ſiſtit. Non promtum eſt indicare quantitatem quæ opii granum vnum foueat: æſtimare tamen licet in drachmis XLVIII. duas drachmas opii contineri: adeoque diaſcordii Syluiani vnam drachmam opii duo grana cum dimidio fouere. Videatur ipſemet auctor *prax. med. lib. I. Cap. LVIII.* §. 22. Doſin præſcribit grana XV. vel XX.

§. XXXI.

Ex magna variorum ingredientium farragine compoſita eſt *antidotus* MATTHIOLI, quam ſecundum præſcriptum pharmacopoeæ Auguſtanæ parare iubentur officinæ noſtræ, ſi alicubi vſus eius forte ſuperſit. Cum cæleſti theriaca QVERCETANI certare poteſt ingredientium varietate, quæ in illa dinumerabilis eſt, in hac ad calculum vix reuocatur, cum amplisſimas compoſitiones, theriacam ac mithridatium, recipiat, inſuperque

que quinque ſic dictas ſpecies, id eſt pulueres officinales valde compoſitos, atque duo trochiſcorum genera, haud certe ſimplicia. Sat amplo otio abundet, qui ſingula enarrare & eorum pondera ad calculum reuocare velit. Non læſero officium mortuis debitum, ſi dixero MATTHIOLVM operæ pretium non feciſſe ſuo ſtudio. Drachmæ eius CIↃ IↃC LVI. habent opii grana XC. quæ totidem doſes ponemus. Adſunt theriacæ ſex vnciæ, quas adſumemus doſes eſſe XLVIII. mithridatii autem parem quantitatem doſes XXIV. æſtimabimus: conficitur, vt tota quantitas doſes CLXII. contineat. Atque adeo vltra vnciam liceret in aſſumendo progredi, ad decem drachmas, niſi confuſanea reliqua farrago plerorumque calidorum nos contineret. Ipſe auctor drachmam vnam, ad ſummum tres, dare præcipit *Comment. in Dioſcorid. lib. VI. p. m. 980.*

§. XXXII.

Vt in præcedenti pater theriaca & mater mithridatium ſimul ambulant, ſic in *Electuario contra peſtem* ſecum ducunt, tamquam teleſphorum filiolum, diaſcordium puta Fracaſtorii. Cur pari quantitate molis poſita ſint, quæ virium quantitate imparia ſunt, cauſam vix aliam inuenies, præter illam, quam iocati indicauimus. In vniuerſum vix octo doſes ſunt. Sed quid iuuat immorari infelicis ingenii inuenuſto partui, ætatem vix laturo? Progredimur ad alia.

§. XXXIII.

Inter pilulas nouas obueniunt, quæ maiori ingenio confectarum nomen vtique merentur, *Starkeyanæ*, ab inuentore D. GEORGIO STARCKEY, Anglo nomen adeptæ. Non laudaturi ſunt eas, qui remedii bo-

nitatem ex formulæ longitudine metiri ſolent. Opii pars vna cum duabus pulueris ellebori albi iungitur: permiſcentur ambo ſapone quodam chemico, ex oleo terebinthinæ optimo & ſale tartari, magno & patienti ſtudio conficiendo: cuius duplum ad opii & ellebori pondus, debet in maſſam recipi. MATTHAVS quidam empiricus elleborum nigrum addidit & glycyrrhizæ pulverem: BOYLAEVS inſuper etiam crocum. Ratio totius medicamenti eſt, quod opii nimia vis excitatur per elleborum adiectum, vt in theriaca per ſcillam & piper, in Philonio Romano per euphorbium. Corrector ille tam opium, quam elleborum, eneruat, proprie loquendo nil corrigit. Nimis & intempeſtiue oblatus diureſin valde exſtimulat, & gonorrhoeam facit. Plura cupiens adeat STARCKEYI chemiam, BOERHAAVII *elem. chem. P. II. proc. 74.* adde editionem ſpuriam *proceſſ. 67.*

§. XXXIV.

Succedunt *pilulæ Wildeganſianæ*, quorum maius eſt ingenium, quam a lanarum carptore, hinc ciniflone facto & in empiricum euecto, exſpectare licebat. Sed incidunt in talium hominum manus ſubinde aliqua, quæ deinde ſibi vindicant. Baſin hic facit opium, quod corrigitur auro fulminante & ſulphure antimonii aurato, tamquam emeticis, quibus aloes, myrrhæ crocique parum ſuccenturiantur. Perquam multas eſſe deſcriptiones ſcio: ſed vix meliorem vidi illa, quæ in noſtro diſpenſatorio legitur. Sunt autem tam Starckeyanæ, quam Wildeganſianæ, admodum parce dandæ: ſæpiuſque vidi dimidium granum priorum (nam Wildeganſianis ad hunc modum paratis nunquam vſus ſum) pul-

veri-

veribus temperantibus & nitrosis mixtum, satis spei ac voto fecisse. Mihi, vt verum fatear, in vtrisque displicet, quod nimis exigua quantitas doseos in corpus delata totas vires simul ac semel in ventriculo exserit: semperque melius ac tutius esse vidi, si quis ad harum imitationem purgantia & anodina rite iuncta extractis gummosisque misceat, sic enim sensim resoluta & ad plures interaneorum partes successiue delat, ablandiorem & securiorem efficaciam exserunt. Nec puto purgantia fortissima requiri, quæ vix satis ubique tuta sunt, sed ialappæ scammoniiue resinas cum pinea tritas, opii connubio idoneas inueni. Quin noui excellentem practicum, qui in mitiori casu extracta rhabarbari & croci mixta, in molestiis catarrhalibus, adhibet, fructu spei abunde satisfaciente.

§. XXXV.

Reliqua officinarum opiata strictius recensebo. *Trochisci de succo liquiritiæ* correcto in XVII. unciis habent opii citrati tres drachmas. Unica igitur drachma granum opii continet. Florum sulphuris magna portio adiecta facit ut satis bonum sint remedium in tussi & aliis catarrhalibus affectibus, sed sufficit scrupulum dimidium præbuisse. *Electuarium antifebrile* in quatuor drachmis paulo amplius vno opii grano complectitur: sed ob alia adiecta minus placet. *Morsuli contra pestem* in duabus libris,& septem fere vnciis, habent theriacae quatuor drachmas: magnam quantitatem sane deuorare deberet, qui inde noxam vellet metuere. *Puluis anodinus confortans* est valde opiatus: fouet in septem granis vnum extracti opii: quare admodum caute erit dandus. *Pulvis contra palpitationem cordis* in XV. scrupulis habet theria-

riacæ cæleſtis ſcrupulum dimidium & laudani opiati grana quinque; in priori iuſtas doſes tres, in poſteriori duas eſſe ponemus, tales ſcilicet, quas non facile attingimus aut ſuperamus: apparet igitur ſcrupulum vnum eſſe doſin mediocrem.

§. XXXVI.

Laudanum opiatum ad extracti opii duas vncias adiicit extracti croci quartam partem, additque puluerum, a quibus opium non corrigitur, quinque drachmas & odoramentorum drachmam dimidiam. Habemus itaque in grano vnico paulo minus duabus tertiis opii fere crudi. Nihil præclari eſt in hac medicina. In *laudano hyſterico* omittuntur odores, accedit autem extractum caſtorei. *Laudani vrinarii* ſcrupulus dimidius, laudani ordinarii granum vnum fouet. *Laudanum liquidum Sydenhami* ad duas vncias opii, croci vnam recipit. Vini Hiſpanici optimi libra 1. ad extrahendum & ſoluendum adhibetur. Includit igitur drachma vna, quantum ex decem opii granis ſolubile fuit. Apparet decem huius laudani guttas vt plurimum ſufficere, raroque altius adſcendendum, ſæpe infra has ſubſiſtendum eſſe: quas aquis ad ſcopum idoneis diluere, & partitim præbere iuuabit, quo minus periclitabimur.

§. XXXVII.

Inter *eſſentias* reperio *theriacalem*, quæ paratur ex theriacæ vncia vna, cui affunditur ſp. vini libra dimidia. Eius itaque drachmæ duæ tantum virium opiatæ medicinæ fouent, quantum expectari poteſt a ſcrupulo vno theriacæ Andromachi. Porro *anodinam ex laudano*. Vncia vnica poſſidet tantum opii, quantum ineſt drachmæ laudani vni, id eſt fere duos ſcrupulos. Vltra guttas X. non

non licebit multum progredi Conſultius eſt ſequi modum D. D. Ludovici, qui, ſumtuum notabili compendio, parat ex opio crudo, cuius vnciæ vni affundit menſtrui vncias octo. Erit itaque in vncia vna, quantum a drachma opii proficiſci poteſt. Guttæ decem aut XII. ſufficiunt. *Eſſentia pectoralis ſ. aſthmatica Anglica*, admodum parum de opio habet. In LXXII drachmis, quæ ſufficienti ſpiritus quantitate infundendæ ſunt, habemus opii duas: ſi ponamus quadruplum ſpiritus affundi, quæ minima erit quantitas, vnciæ XXXVI. parabuntur, quarum quæuis nondum integra duo opii grana comprehendet. Haud ita magnam doſin dederit qui dimidiam obtulerit: præſertim ſi amplius, quam nos in calculo ſuppoſuimus, diluta fuerit. *Tinctura opii D. CRAANII* proxime accedit ad *Eſſent. anodinam* LVDOVICI, paremque in dando modum poſtulat.

§. XXXVII.

Superſunt duo medicamenta, quæ magnifico *elixirii* nomine ſuperbiunt Horum primum *peſtilentiale*, ad CROLLIVM auctorem pertinet. Eſt eſſentia theriacæ, balſamo ſulphuris combinata. Nihil virium ab opio, quod in theriaca fuit, exſpectari poteſt in tam exigua doſi quam auctor præſcribit, quæ a pauculis guttulis ad ſcrupulum vnum aſcendit: & hanc ſuperare, ob caliditatem ceterorum, non conſultum eſt. *Elixir præſeruatiuum contra peſtem*, ſi cetera ſpem implent, ob opii acceſſionem metui non debet, cum integra libra eius non plus mithridatii admittat, quam quantum ſemel impune licet aſſumere.

E §. XXXVIII.

§. XXXVIII.

Denique etiam dispiciendum erit de destillatis quibusdam, quorum materiam opiatæ medicinæ ingressæ fuerunt. Occurrunt autem *aqua theriacalis simplex* & *composita*: atque ex his porro præparantur alia. *Simplex*, ad dispensatorii nostri præscriptum accurate parata, in vncia vna tantum habet, quantum a drachma vna theriacæ Andromachi accipere potuit: mereturque potius dici spiritus. Sed *Spiritus theriacalis* nomen tribuitur alii destillato, cuius tres drachmæ continent quicquid spiritus ex theriacæ granis LXXXI. trans alembicum vehere potuit: insimulque myrrhæ & croci viribus imbutum est. *Aqua theriacalis composita*, præter vegetabilia complura, recipit theriacæ Andr. tres vncias & mithridatii vnam; quibus vinum Rhenanum & succi vegetabilium quidam, cum aceto bezoardico, infunduntur, quæ vniuersa quantitas facit libras duodecim. Si ponamus pharmacopoeum destillando euocare partem tertiam, quatuor libras; binæ vtique prolecti liquoris vnciæ complectentur, quantum theriacæ drachma vna, & mithridatii scrupulus vnus, largiri potuerunt.

§. XXXVIIII.

Mixturam simplicem nostræ officinæ, secundum normam sibi præscriptam, parant ex spiritus theriacalis camphorati vnciis V. spiritus tartari duabus, & spir. vitrioli vna vncia. Habet itaque vncia huius mixturæ drachmas quinque sp. theriacalis, duas spiritus tartari, vnam spiritus vitrioli. Si itaque theriacæ gr. LXXX. vnicum granum opii continent (§. XV); & spir. theriacalis tres drach-

drachmæ theriacæ granis LXXV. reſpondent (§. XXXVIII.): in his quinque drachmis nondum eſt quod duabus doſibus theriacæ par ſit, de opio. Eadem quantitas grana camphoræ ſex, ex præſcripta lege, fouet, & forte amplius quartam grani partem Sed vereor, ne maior pars camphoræ, admixto ſpiritu tartari & vitrioli, ad fundum præcipitetur, & valde parum, vixque memorabile ſuperſit. Neſcio igitur quid ſibi velint, qui vel ſuſpectum reddunt medicamentum, modo de opio modo de camphora muſſitantes: vel ſimplicitatem, quam laudare debebant, ipſi obiiciunt. Equidem omnibus tincturis bezoardicis & eſſentiis alexipharmacis longiſſime præferendam eam eſſe expertus aſſero.

§. XXXX.

Tinctura bezoardica, eſt mixtura ſimplex compoſita & prodige opiata. Tres drachmæ cum dimidia continent decem grana opii. Ex quo fit, vt propter opii nimiam quantitatem, quæ doſin ad paucas guttas reſtringit, ceterorum vires proportionato modo non poſſint adplicari ægroto. Sed hoc dictum ſit de ea, quæ ad præſcriptum noſtri diſpenſatorii paratur: nam melior & innocentior eſt, & parum a Mixtura ſimplici diverſa ea, quæ iuxta pharmacopœam Auguſtanam parata alibi in vſu eſt, & cum emolumento quotidie datur. Noſtræ oeconomiam propius intueri oportet. Paratur ſpiritus bezoardicus, cuius duæ libræ continent quicquid integra libra theriacæ deſtillato communicare poteſt. Huic ſpiritui permiſcentur cetera, & inter hæc opii duarum vnciarum pondus. Iam totum medica-

mentum vncias XLII. conficit: sequitur, vt in vna drachma habeamus, quantum theriacæ drachma dimidia destillando emittit, & insuper opii integri, tantum dissoluti, duo grana cum dimidio.

§. XXXXI.

Aqua vitæ contra pestem, potius essentia dilutior theriacalis & alexipharmaca, in libris XXV. vncias tres theriacæ Andromachi complectitur. Libra itaque integra tantum possidet ab opio, quantum a theriacæ drachma vna capere potuit. Eiusdem census est *spiritus febrifugus & diaphoreticus*, cuius libræ XVIII. opii drachmas quatuor habent: ex quo cognoscitur vnciam integram huius abusive dicti spiritus granum opii vnicum, cum exigui momentuli excessu, continere. Quam fortiter ille aduersus pestem, hic aduersus febres, pugnaturus sit, hic non exquirere vacat: sufficit opiatas vires indagasse, quæ longe vtique maiores sunt in posteriore, in priore vix memoratu dignæ.

§. XXXXII.

Spero me dixisse de omnibus opiatis compositis ad vsum internum destinatis, & in nostrarum terrarum officinis prostantibus. Superest vt dispiciamus de illis, quæ vsibus externis destinata sunt. Occurrit primo *Sotirella parua*, id est massa quædam dolentis caui dentis cauernulæ indenda. Fere quarta parte constat ex opio, adeoque narcotico effectu non carebit. Succedit *aqua odontalgica*, quæ in sesquilibra comprehendit tantum opiatarum virium, quantum ad XXXVI. doses intro sumendas sufficit: adeoque vncia dimidia ori fouendo & colluendo erit tuta quantitas. *Vnguentum somniferum* in quinque vnciis habet opii drachmam vnam: adeoque

in

in vncia dimidia grana ſex opii continet. Longe minus, & vix vt reuocari ad calculum poſſit, opiatum eſt *vnguentum comitiſſæ*, cuius libris forte quatuor, vel quinque, duo admodum ſcrupuli accedunt opii, quod in trochiſcis de Carabe continetur: vnde parum vel ſperandum ab illo, vel metuendum, videri poſſit.

§. XXXXIII.

Emplaſtra opiata ſunt *catarrhale*, quod in tribus vnciis duas drachmas opii fouet: ex quo conſequitur quemuis ſcrupulum paulo minus duobus granis fouere; quam quantitatem puto ſufficere inducendo emplaſtro in ordinariis caſibus, vbi ad tempora imponi ſolet. *Carminatiuum Sylvii*, in tribus vnciis fouet drachmam opii: de bonitate eius & vſu ipſe nos edocet *praxeos libr. I, cap.* XIV. §. 58. quibus nihil vel addere vel obiicere audeo, quum mihi experientia, quam adducit, ſacroſancta ſit. *Emplaſtrum pro temporibus* in vnciis XXX. habet tres opii. Decima igitur parte ſua eſt merum opium. Exiſtimo autem parum eius poros cutis poſſe ſubire, quum tenacibus reſinis, quæ maximam emplaſtri partem conſtituunt, inuiſcetur & quaſi irretitum ſit. Quantitas exigua, quæ imponitur, etiam hic, vt in catarrhali, facit, vt non magnopere extimeſcendus ſit vſus: cui experientia quotidiana adſtipulatur, quæ multa exempla vſus optatiſſimi offert. Memini caſus, vbi ab impoſito hoc acerrima materia & cutim, ſuper quam defluxerant guttæ, erodens, euocata, omnem dolorem dentium hemicranoden feliciter abſtulit, quum tot alia præſidia in vanum & caſſum fuiſſent adhibita. Atque hæc nunc

SVFFICIANT.

NO-

NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO

DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRAESES.

QUi ad medicinam faciendam accedunt, ante omnia curare debent, vt eorum, quæ præscripturi sunt ægrotis fidei ipsorum commissis, habeant accuratam cognitionem. Admodum multa sunt, quæ antiquitas nobis commendauit, tam simplicia medicamenta, quam ex his præparata & composita. Optandum vtique esset, vt quæ eodem nomine gaudent, eodem modo se per vniuersum orbem haberent, nemoque auderet quicquam in illis loco mouere. Fatendum tamen est, rem non ita habere, sed multum discrepare libros, qui pharmacopoeis normæ loco dati sunt, eoque fieri vt diversis locis diuersarum virium medicamenta eodem nomine veniant. Incredibilem hæc res facit molestiam & magnorum sæpe errorum occasiones præbet. Nam siue quis practicorum libros legit & laudes medicamentorum notauit; si alio loco vtatur non eodem modo paratis, non habere vtique eandem successum res potest: siue alibi centies vno medicamento

vsus,

vſus, & certos effectus conſequutus eſt; ſi alibi idem cum optima circumſpectione tentare velit, fine ſuo excidet aut damno illato ingemiſcet. Sed huic calamitati vna medela eſt, aſſiduum ſtudium pernoſcendi diſpenſatoria & pharmacopoeas diuerſorum locorum, atque illa ſedulitas, vt omnia rite comparemus cum illius officinæ, ad quam præſcriptiones dirigendæ ſunt, perſpectis rationibus. Præter cetera autem hanc cautionem adhibere oportet in duobus medicamentorum generibus, quibus excretiones prouocamus, & quibus motibus nimis concitatis modum ponere cupimus. Et quamquam in vtroque genere magnum ab abuſu & errore periculum imminet: haud tamen ſcio annon maius ſit a poſteriori medicamentorum claſſe metuendum. Operæ itaque pretium feciſſe mihi videris, qui hoc medicinarum genus ad examen reuocaſti, virium rationes ponderaſti & vſum indicauiſti. Gratulor laborem bene per actum, & curriculum academicæ vitæ cum laude abſolutum, vtque honoribus, quos propediem conſequeris, feliciter diuque fruaris, patriæque tuæ plurimo cum fructu inſeruias, animo TIBI optime cupiente, voueo & apprecor. Vale. Halæ Magdeburgicæ a. d. xvııı. Maii cIↄ Iↄcc xxxv.

Freund

FReund, der auf Schulen schon mein treuer Damon war,
Jch liefre Dir entzückt die reinsten Wünsche dar:
Denn Meditrine will mit zärtlichen Empfinden,
Den edlen Lorber-Schmuck um Deine Schläfe winden.
Nun siehst Du, was der Fleiß vor schönen Nutzen bringt
Und wie man durch Verdienst dem Ruhm entgegen dringt.
Du solst nach klugen Ernst und suchenden Verlangen
Der Weisheit ersten Lohn den Doctor-Hut empfangen;
Der Himmel stehe Dir in Deinen Curen bey;
Damit Dein Lob und Glück frisch, herrlich wachsend sey.
Jch dancke Deiner Gunst aus unverfälschtem Triebe;
Entzeuch mir nie Dein Hertz, vergiß nicht unsre Liebe.

So wollte dem Herrn Doctorando als seinem hochgeschätzten Freunde, zur wohlverdienten Doctor-Würde aufrichtig Glück wünschen und sich dessen beständiger Liebe und Gewogenheit empfehlen.

George Friederich Cruger.
S. S. Theol. Studiosus
Crosn. Siles.